

Werkblad Informatie en kansen voor gebruik SDE++

Dit werkblad bevat informatie over de financiering van kosten als gevolg van maatschappelijke randvoorwaarden die worden gesteld aan duurzame energieprojecten, via de subsidie Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++). Het werkblad is gebaseerd op het advies van de NP RES werkgroep SDE en Maatschappelijke Kosten¹.

Dit werkblad gaat in op de volgende vragen:

- Waar staan we in het proces?
- Hoe werkt de SDE++ die beter aansluit bij de RES-praktijk?
- Hoe kan de SDE++ optimaal benut worden bij financiering van kosten als gevolg van maatschappelijke randvoorwaarden?
- Hoe kan met de SDE++ goed aangesloten worden bij de verschillende (programmerings)stappen in de RES van ambitie naar concrete zoekgebieden en locaties en uiteindelijk realisatie?
- Wat is de stand van zaken bij het gebiedsgericht kwaliteitsbudget?
- Wat zijn de vervolgstappen?

¹ [NP RES werkgroep SDE en Maatschappelijke Kosten](#), "Sturen tussen wensen en kosten. Een aanpak voor adequate financiering voor maatschappelijk gedragen duurzame energieprojecten in de RES" (augustus 2021).

Inleiding

Omdat duurzame energieprojecten worden ingepast in de leefomgeving en op bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak moeten kunnen rekenen, worden in de regio's meer randvoorwaarden gekoppeld aan energieprojecten. Door deze randvoorwaarden kunnen de kosten van de projecten toenemen. Als dit leidt tot een onrendabele top, dan kan de consequentie zijn dat duurzame energieprojecten vertraging oplopen en mogelijk zelfs niet gerealiseerd worden.

Tegen deze achtergrond is de onafhankelijke werkgroep SDE en Maatschappelijke Kosten ingesteld. Die had als doel om tot een goede afweging tussen betaalbaarheid op nationaal niveau en draagvlak om regionaal niveau te komen. Begin oktober leverde de werkgroep haar eindadvies op: ["Sturen tussen wensen en kosten. Een aanpak voor adequate financiering voor maatschappelijk gedragen duurzame energieprojecten in de RES"](#).

Waar staan we in het proces?

Op het gebied van SDE en maatschappelijke kosten, adviseerde de werkgroep de SDE++ aan te passen met een kader met maatschappelijke randvoorwaarden voor duurzame energieprojecten uit de RES en uit te breiden met een kwaliteitsbudget dat regionaal inzetbaar is.

Het Opdrachtgevend Beraad (OGB) van de NPRES heeft begin oktober 2021 haar commitment uitgesproken om te werken aan de aanpassing van de SDE++ met een kader van maatschappelijke minimeisen. De werkgroep heeft een aanzet gemaakt voor dit kader. Dit kader wordt in de loop van 2022 vastgesteld met belangrijke input van gemeenten en provincies. NPRES faciliteert dat het kader met maatschappelijke minimeisen jaarlijks aangepast wordt, zodat de maatschappelijke ontwikkelingen in de RES'en goed vertaald worden naar de SDE++.

Daarnaast heeft het Opdrachtgevend Beraad haar commitment uitgesproken om het gebiedsgerichte kwaliteitsbudget verder te ontwikkelen. Het OGB heeft de opdracht gegeven om een verkenner aan te stellen die, met bestuurlijke input van alle overheidslagen, een voorstel maakt voor de uitwerking van het budget. Dit is ook door EZK onder de aandacht gebracht van de kabinetsformatie.

Kader voor minimeisen

De SDE++ biedt de mogelijkheid om maatschappelijke kosten mee te nemen in de subsidie, mits:

- het gaat om generieke eisen die voor alle duurzame energieprojecten in Nederland gelden;
- de kostprijs significant verhoogd wordt (en tot een onrendabele top leidt);
- en de eisen in de vergunning opgenomen worden.

Om de kosten als gevolg van maatschappelijke randvoorwaarden aan duurzame energieprojecten op land te subsidiëren via de SDE++ is een kader met minimeisen ontwikkeld. Uitgangspunt van het kader is dat het richting geeft aan de lokale opgave en toch ruimte voor concrete lokale afweging laat. De focus bij de randvoorwaarden ligt op landschappelijke kwaliteit, gezonde natuur en gezonde leefomgeving voor bewoners. Gemeenten en provincies kunnen onderstaande globale eisen aan projecten stellen, al kan de invulling ervan verschillen afhankelijk van lokale omstandigheden en afwegingen. Over de exacte minimeisen moeten nog afspraken gemaakt worden door de verschillende overheidslagen.

De werkgroep heeft een eerste set aan minimeisen opgesteld op basis van gesprekken met de regio's. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen wind op land en zon op land. Onderdeel van de uitvoering van de RES is dat er voor deze categorieën tot een programmering wordt gekomen in samenhang met het regionale

energiesysteem². Aansluitend hierop vindt verankering in het omgevingsbeleid plaats via het proces van omgevingsvisie tot vergunning. Zon-op-dak is vergunningsvrij en volgt een eigen proces (en past dus niet in de werkwijze die later geschetst wordt).

Minimumeisen wind op land	Minimumeisen zon op land
Goede en gezonde leefomgeving	
Eis: Voorkomen van negatieve effecten op de leefbaarheid en gezondheid.	Eis: Voorkomen van negatieve effecten op de leefbaarheid
Invulling door:	Invulling door:
• Stilstand regeling i.v.m. slagschaduw en geluid (op bepaalde momenten/ gebruik maken van sensoren) • Toepassen geluid reducerende technieken • Uitzetten verlichting op bepaalde tijden/ toepassen transponder technieken • Ontwerp en inrichting van het park (gaten in lijnopstelling/ clusteren)	• Reductie lichtschittering en geluidsreflectie met aanleg groenwal
Natuurbehoud	
Eis: Beschermen van vogels en vleermuizen	Eis: Beschermen biodiversiteit
Invulling door:	Invulling door:
• Lichtreductie (op bepaalde momenten/ gebruik makend van sensoren) • Stilstand regeling (op bepaalde momenten/ gebruik makend van sensoren) • Verven van de wieken • Afstemming tiphoogte op vlieghoogte(s) van vogels en vleermuizen	• Natuurvriendelijk ontwerp (bijv. aanleg bosschages, natuurvriendelijke waterpartijen, inzaaien van kruidenrijk gras, hekwerk dat geen belemmering vormt voor migratie van dieren en passend in de omgeving) • Minimaal 25% open ruimte tussen panelen. • Gebruik van natuurvriendelijke technieken (bijv. combi-panelen met ecoverbinding)
	Eis: Bescherming bodem- en waterkwaliteit
	Invulling door:
	• Ontwerp en inrichting van het park gericht op het behoud van bodem- en waterkwaliteit • Min. 25% open ruimte tussen panelen • Beheer aan bodem
Overig	
Eis: Gebruik maatschappelijk verantwoordelijke materialen	Eis: Gebruik maatschappelijk verantwoorde materialen
Invulling door:	Invulling door:
• Zoveel mogelijk gebruik van recyclebare materialen	• Zoveel mogelijk gebruik van recyclebare materialen

Tabel 1. Maatschappelijke minimeisen SDE++

² Zie voor [programmering de handreiking: Paragraaf 3.1.2 en het werkblad programmeren.](#)

Werkwijze voor continue aanpassing

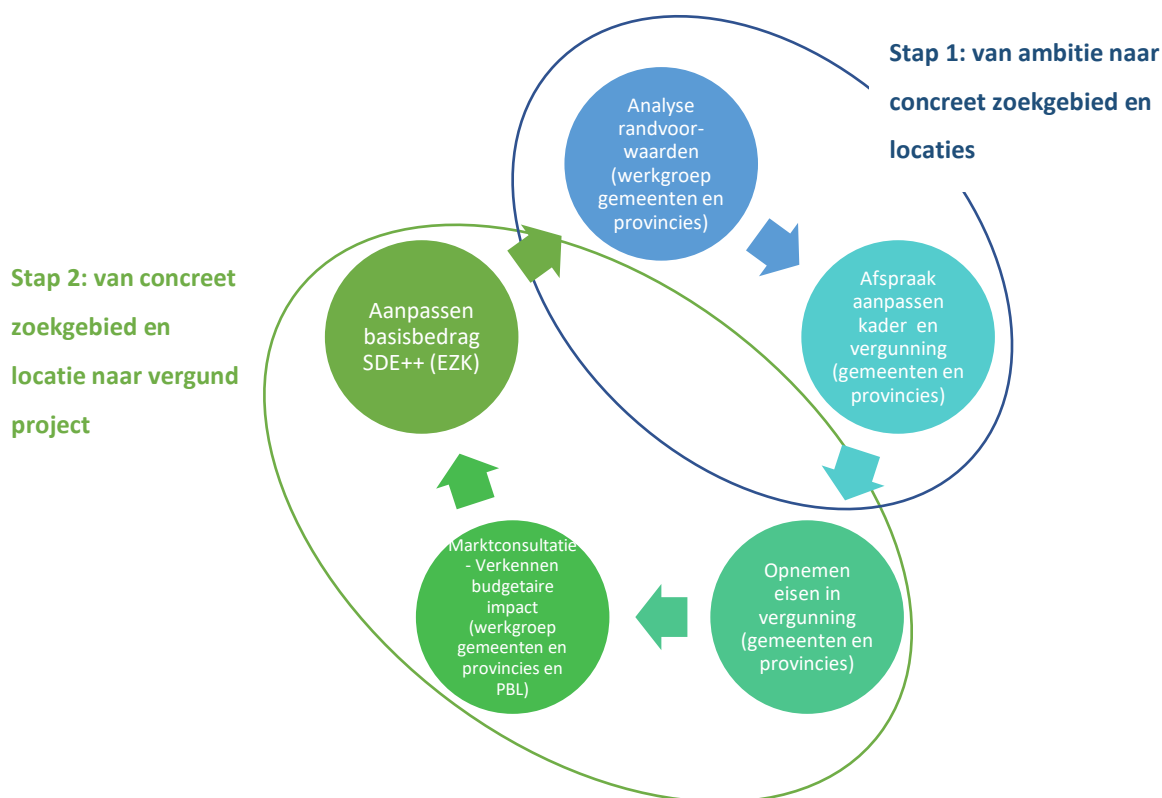
Het kader voorziet in een werkwijze voor een aanpassing van de SDE++ (en vergunning) en een uitwerking van maatschappelijke randvoorwaarden in generieke minimeisen aan energieprojecten. Dit gaat om eisen aan de omvang en ontwerp van een project en uitvoering van de installaties.

In de programmering van ambitie naar gerealiseerde (en uiteindelijk te vervangen) projecten, komen de maatschappelijke randvoorwaarden naar voren in de eerste twee stappen van de programmering:

stap 1) van ambitie naar concrete zoekgebieden en locaties

stap 2) van concrete zoekgebieden en locaties naar vergunde projecten.

In stap 1 moet inzicht ontstaan over de randvoorwaarden die aan projecten gesteld worden en in stap 2 moeten de vergunning en de SDE++-aanvraag verstrekt respectievelijk gehonoreerd worden. Figuur 1 visualiseert dit proces.

Figuur 1: Programmering van de RES en de werkwijze voor aanpassing van het kader

De werkwijze wordt samengevat in onderstaande tabel.

Wat	Hoe	Wanneer	Wie	Vragen
Stap 1: Van ambitie naar concreet zoekgebied en locatie				
1. Analyse randvoorwaarden	Wergroep van gemeenten en provincies om te komen tot een totaalbeeld van aanvullende maatschappelijke eisen op het kader van minimumeisen die ze tegenkomen in de regio's die tot een onrendabele top aan duurzame energieprojecten leiden.	Q1 2022	Wergroep haalt op en vormt totaalbeeld. Gemeenten en provincies doen onderzoek en leveren aan	Kunnen duurzame energieprojecten in mijn zoekgebied gerealiseerd worden met de (maatschappelijke) eisen uit het kader (binnen de financiering met SDE++)? Missen er essentiële (maatschappelijke) eisen in het kader? Zijn de projecten ook daadwerkelijk onrendabel met deze eis(en)? Gelden de eisen voor meerdere regio's? Leiden ze tot een significante stijging van de kostprijs of zijn er andere manieren om aan de eisen te voldoen? Betreft het een nieuwe globale eis aan projecten en/of is het een nieuwe mogelijke invulling van een bestaande eis?
2: Akkoord aanpassing kader en vergunningen	Gemeenten en provincies komen tot afspraken over de aanpassing van het kader en vergunning n.a.v. het totaalbeeld van gemeenschappelijke eisen	Q1 2022	Gemeenten en provincies	Welke eisen zijn gemeenschappelijk? Leiden ze tot een significante stijging van de kostprijs of zijn er andere manieren om aan de eisen te voldoen? Zijn de eisen te borgen in de vergunningverlening van projecten?

Wat	Hoe	Wanneer	Wie	Vragen
Stap 2: Van concreet zoekgebied en locatie naar vergund project				
3: Opnemen minimeisen in vergunningen	Doorvoeren eisen uit het kader in vergunningen	Q2 2022	Gemeenten en provincies nemen eisen mee in vergunning	Stel je maatschappelijke eisen aan de projecten die leiden tot een significante kostprijsstijging? ³ Zijn de eisen te borgen in de vergunningverlening van projecten?
4: Marktconsultatie SDE++	Reguliere marktconsultatie, waaronder marktconsultatiegesprek met de werkgroep over maatschappelijke eisen en het kader voor minimeisen ⁴	Q3 2022	De werkgroep van gemeenten en provincies en PBL	Tot in hoeverre kunnen maatschappelijke randvoorwaarden gesteld aan duurzame energieprojecten voldoende gesubsidieerd worden door de SDE++?
5: Aanpassen SDE++	Besluitvorming over evt. aanpassing Aanpassing/ verruiming van SDE++	Q4 2022	EZK	Wat is de budgettaire ruimte voor aanpassing van de SDE++? Leidt aanpassing niet tot staatssteun?

Tabel 2: Werkwijze voor continue aanpassing SDE++

Het kader wordt in de loop van 2022 vastgesteld met belangrijke input van gemeenten en provincies. In 2023 wordt er in de regio's ervaring opgedaan met het kader en kan deze werkwijze doorlopen worden met oog op eventuele aanpassingen die dan zullen gelden voor 2024.

Stap 1: van ambitie naar zoekgebied

Stap één geeft input aan het kader met minimeisen; nieuwe randvoorwaarden kunnen naar voren komen en/of specifieker worden gemaakt. Als randvoorwaarden niet in het kader passen, kan dat leiden tot een stijging van de kostprijs die niet meer binnen de bandbreedte van de SDE++ valt. De financiële bandbreedte van de SDE++ wordt jaarlijks geijkt door het PBL op basis van een marktconsultatie. Als in de loop van de tijd de basisprijs van een referentieproject van de SDE++ te ruim of te knellend blijkt te zijn, kan deze worden aangepast.

Voor het in beeld krijgen van nieuwe randvoorwaarden of aanpassingen aan bestaande randvoorwaarden, wordt een werkgroep ingesteld. De werkgroep, die bestaat uit gemeenten en provincies, haalt signalen op uit de regio's over nieuwe maatschappelijke eisen. Daarbij komt zij tot een totaalbeeld van maatschappelijke

³ Eisen die leiden tot hogere ontwikkelkosten vallen buiten de SDE++

⁴ PBL rekent conform de bestaande SDE-cyclus de impact van evt. aanpassingen aan het kader voor minimeisen door. Deze berekeningen zijn input voor het aanpassen van basisbedragen in de SDE++ door EZK.

randvoorwaarden die generiek worden gesteld aan alle duurzame energieprojecten binnen eenzelfde categorie. Gemeenten en provincies maken vervolgens afspraken over de aanpassing van het kader en het doorvoeren van de eisen in vergunningen.

Maatschappelijke randvoorwaarden aan duurzame energieprojecten hebben invloed op de uitvoering en doelbereik van de RES'en. Dit totaalbeeld kan dan ook meegenomen worden in de monitoringscyclus over de RES'en, uitgevoerd door het PBL. Het vervolg van de signaleringsfunctie bestaat uit het identificeren van aanvullende minimale randvoorwaarden en het evalueren en herijken van het kader.

Stap 2: Van zoekgebied naar vergunning

Voor fase twee is het kader direct van belang, omdat alle provincies en gemeenten de set aan minimale randvoorwaarden moeten toepassen in concrete situaties en in de vergunningseisen opnemen. Door middel van de vergunningsprocedure wordt geborgd dat projecten voldoen aan gestelde eisen (en de kosten dus ook gemaakt worden). Als projecten een vergunning krijgen, kunnen ze gefinancierd worden met SDE++. Het totaalbeeld aan maatschappelijke randvoorwaarden opgesteld door decentrale overheden wordt opgenomen in de reguliere marktconsultatie van de SDE++. Hierna verkent het PBL wat de impact is van de voorgestelde aanpassingen in het kader op het SDE-budget. Op basis van de uitkomsten van deze verkenning besluit EZK of de basisbedragen in de SDE++ aangepast worden.

Gebiedsgericht kwaliteitsbudget

Naast de hierboven beschreven SDE++ subsidie, heeft een gebiedsgericht kwaliteitsbudget toegevoegde waarde om maatschappelijke randvoorwaarden te bekostigen. Een kwaliteitsbudget komt in beeld voor eisen die buiten het project vallen en niet zijn opgenomen in wet- en regelgeving (vergunning) voor het project. Het gaat om project overstijgende kosten van maatregelen die kwaliteit toevoegen aan het gebied, de energieopgaven koppelen aan andere opgaven en/of meervoudig realiseren. Vanuit dit perspectief op het gebied, hoeven deze kosten niet door het energieproject te worden gedragen.

In de onderstaande tabel worden de verschillen tussen de SDE++ en het kwaliteitsbudget samengevat.

SDE++	Kwaliteitsbudget
Eisen aan een project	Kwaliteit voor het gebied
Geen proces- en ontwikkelkosten	Wel proces- en ontwikkelkosten
Verminderen negatieve effecten van het project ten behoeve van een goede en gezonde leefomgeving en natuurbehoud	Gebiedsversterkende maatregelen die kwaliteit toevoegen aan het gebied, de energieopgave koppelen aan andere opgaven en meervoudig ruimtegebruik realiseren
Subsidie aan project (initiatiefnemer)	Subsidie voor gebiedsopgave (overheid)

Tabel 3: Verschillen tussen SDE++ en kwaliteitsbudget

Er zijn duidelijk raakvlakken tussen het kwaliteitsbudget en (de geest van) de Omgevingswet en de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) die ook uitgaan van een gebiedsgerichte werkwijze. Het kwaliteitsbudget sluit in het verlengde hiervan dan ook aan bij de voor energie uitgewerkte [afwegingsprincipes NOVI in de Handreiking RES 2.0](#) (pagina 32).

Meer informatie

[Het adviesrapport “Sturen tussen wensen en kosten”, Werkgroep SDE en Maatschappelijke Kosten \(augustus 2021\).](#)